

Ústav historických věd, Fakulta filozofická
Univerzita Pardubice

oponentský posudek

AJILI, Pavla, *Anna Barbora Harbuval von Chamaré, rozená von Sannig.*

Životní pout' šlechtičny osmnáctého století,

diplomová práce FF UPa, Pardubice 2011, 109 s.

Pavla Ajili si vybrala za téma své kvalifikační práce rozbor unikátních deníků dvou šlechtičen z druhé půli 18. století, který doplnila dalšími prameny z rodinného archivu i z jiných fondů. V práci se pokusila zrekonstruovat životní osudy starší z těchto šlechtičen a analyzovat její každodenní i sváteční život v porovnání s její snachou. To vše si předsevzala nahlížet z hlediska dnes tak populárních gender history. Téma i pohled si zaslouží ocenění, protože se jedná vskutku o moderní cílení odborného zájmu, které v České republice není stále ještě tak běžné. Na druhé straně to ale vyžaduje nejen solidní heuristiku (paleografie 18. století je velmi náročná), ale i široký rozhled po domácí i zahraniční literatuře, v níž jsou gender history v poslední době výrazně diskutovány (v české prostředí zejm. studie Lucie Storchové). Pro Pavlu Ajili to byla skutečně velká výzva!

Nebudu na tomto místě detailně popisovat koncepci práce a sumarizovat její výsledky, protože se od oponenta žádá zejména kritický pohled na odevzdaný spis. Konstatuji tedy, že jako pozitivní vidím, že autorka podnikla zahraniční výzkum a našla řadu pramenů k rodině Sannigů, jež nejsou v České republice dosud známy. Také oceňuji, že se zdařile vypořádala s paleografií a – až na drobné výjimky – textům v barokní němčině dobře porozuměla (mimochodem – jaké ediční zásady autorka vlastně použila?). Na druhou stranu ale musím též zmínit, že v textu spatřuji několik větších či menších nedostatků. Některé věci mohla sama bez problémů v krátké době vyřešit, jindy ale byla limitována tím, že s tématem teprve začíná, takže jsou na jejím textu patrné začátečnické chyby.

Za zcela zbytečné považuji prohršky proti standardní technické úpravě. Domnívám se, že práce neprošla závěrečnou redakcí, protože jinak by na sebe nevzala předloženou podobu. Nesjednocené zarovnání textu v poznámkách by se dalo ještě přehlédnout, ale začátky kapitol, jež se z nějakého důvodu posunuly na konec předchozí stránky, už působí velmi rušivě (s. 11, 15, 19 atd.). U toho to ale stále nekončí, protože v práci se vyskytlo ještě několik technických přehmatů: Na s. 34-35 se nachází rodokmen, jenž je nelogicky rozdělen ve dvě a navíc nemá popisku. S. 48 se do práce zatoulala z nějakého virtuálního počítačového prostoru a nemá tam co dělat. S. 95 je pro změnu úplně prázdná, přesto je číslována. Obecně mám po přečtení textu neodbytný pocit, že autorka se snažila naplnit stanovenou normu 100 stran téměř za každou cenu, protože její text se rozkládá „pouze“ na cca 80 stranách.

Dojem z práce všeobecně kazí také nesprávné české vyjadřování, a to hned od počátku (vybírám z první strany textu = s. 8: „... muži. Vždyť to byli právě oni, kdo měl přístup k politickým úřadům, disponoval rozsáhlými právy a možnostmi vzdělání, které otevíralo nejen mocenská dvířka, ale také nabízelo rozličné funkce náboženského charakteru.“; o kus dále pak najdeme takovou větu: „Dále například publikace Alchymie štěstí, či práce Tomáše

Knoze, které která shrnuje poznatky o moravské šlechtě v raném novověku.“). Jak jsem právě ukázal, některé věty neobsahují slovesa, jinde se slova opakují, místy je vyjadřování hovorové (s. 17: „drahé polovičky“) či expresivní (s. 37: „Úroveň porodnictví byla ... stále mizerná...“), chyby obsahují i odkazy na literaturu (viz špatná podoba názvu Zedlerova lexikonu). Občas dokonce nedávají věty Pavly Ajili smysl.

Práce obsahuje též několik nepochopení či faktických chyb. Skutečně lze pro raný novověk mluvit o ženských památnících? (s. 12) Lze vůbec pro druhou půli 18. století argumentovat, že konkrétní šlechtična nepsala velká písmena na začátku substantiv „navzdory německým pravopisným pravidlům“? (s. 21) Lze termíny „protonotarius apostolicus“ a „Domherr“ přeložit jako nejvyšší písař a představený kapituly? (s. 28) Lze mluvit o tom, že se hrabě obrátil na českou dvorskou kancelář se žádostí o udělení „inkolátu v zemích Království českého“? (s. 46) Skutečně jsou v kostele sv. Jakuba v Nových Hradech „pamětní desky“ obou šlechtičen? (s. 91)

Diskutovat by se dále dalo o práci s literaturou, jež nese rysy začátečnického přístupu. Literatura je na začátku podána velmi výčtově, bez hodnocení a výběrově, autorka nejmenuje ani některá významná díla z poslední doby a navíc posléze s těmito pracemi v podstatě nepracuje (necituje dokonce ani vlastní pojednání, ačkoliv místy téměř doslovně přebírá věty ze svých předchozích textů! – viz s. 71 ad.). Postrádám tak především edice Jany Ratajové a Lucie Storchové či ocenění nesporně metodologicky přínosné edice z pera Veroniky Čapské a Veroniky Markové. Při obhajobě bych také chtěl vysvětlit, jak autorka pojímá gender history a dějiny žen a jaký mezi nimi spatřuje rozdíl.

Koncepce se jeví na první pohled jako jasná a sevřená, přesto se mi zdá, že v některých detailech není zcela dotazena. Příkladem budiž třeba kapitola 1. 3. a 1. 4., které se jmenují Užití prameny a literatura a Podoba deníků, a přitom v nich jde především o představení cílů práce a použitých pramenů a mohou být tedy spojeny dohromady. Podkapitoly 2. 3. a 2. 4. jsou opět zbytečně oddělené (vdovství a smrt). Naopak hned na počátku 3. kapitoly zcela postrádám pojednání o tom, co říkají deníky o itineráři obou žen a jak jdou zjištěné výsledky dohromady se stávající literaturou, která postulovala vznik sezónnosti pobytů šlechty v 17. a 18. století (Maťa, Urbanizace). Evidentně by si práce v této pasáži zasloužila aspoň pokus o kvantifikaci zjištěných údajů. Také bych uvítal pasáž, která by se zabývala skladbou dvora obou šlechtičen, když autorka sděluje (s. 75), že měla k dispozici měsíční vyúčtování služebnictva. Rád bych také slyšel autorčino zdůvodnění, proč zařadila do práce dlouhé citáty (s. 76, 82 či 85-87).

Celkově tedy hledím na předloženou diplomovou práci s jistými rozpaky. Na jedné straně hodnotím vysoko, že se autorce podařilo zrealizovat pramenný výzkum v Rakousku, na druhé straně je divné, že se v její práci nepadlo ani slovo o fondech a sbírkách z Národního archivu, kde by se mohly nějaké zmínky o rodu určitě najít (Stará manipulace, Nová manipulace, Česká dvorská kancelář apod.). Na jedné straně je potěšující, že se autorka pokusila pracovat i s německy psanou literaturou, naopak je ale zvláštní, že řádně nevyužila některé zásadní české tituly k tomu, aby lépe uchopila tak přínosné téma. Když k tomu přičtu množství technických chyb či problémy s českým vyjadřováním, nezbyvá mi než doporučit diplomovou práci **k obhajobě, ovšem mé hodnocení se pohybuje někde mezi velmi dobrou a dobrou**. Ponechávám to na zvážení komise, jež bude moci přihlédnout i k výkonu autorky při obhajobě.